

การรับฟังข้อเท็จจริงในคดีอาญาทุจริตต่อหน้าที่มาใช้
ในคดีความรับผิดทางละเมิดของเจ้าหน้าที่
Finding facts in criminal cases of malfeasance used
in the case of tort liability of officials

มนัฐชรียา อินทรมณี¹ จิตรคารมย์ รัตนวุฒิ² ธัญญาภัส ทองมุสิทธิ์³
Manatchareeya Intaramani¹ Jitdarom Rattanawut² Thanyaphat Thongmusit³

Received: June 1, 2023 Revised: Jun 7, 2024 Accepted: Aug 8, 2024

¹ นักศึกษาระดับปริญญาโท หลักสูตรนิติศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชานิติศาสตร์ คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสุราษฎร์ธานี จังหวัดสุราษฎร์ธานี 84100

² รองศาสตราจารย์ ดร., คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสุราษฎร์ธานี จังหวัดสุราษฎร์ธานี 84100

³ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร., คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสุราษฎร์ธานี จังหวัดสุราษฎร์ธานี 84100

¹ Graduate student in the Master of Laws for the Degree of Master of Law Field in Law Faculty of Law Suratthani Rajabhat University Suratthani Province 84100.

² Assoc.Prof. Dr., Faculty of Law Suratthani Rajabhat University Suratthani Province 84100.

³ Asst.Prof.Dr., Faculty of Law Suratthani Rajabhat University Suratthani Province 84100.

*Corresponding author: E-mail address 61052537204@student.sru.ac.th

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาความเป็นมาและหลักการเกี่ยวกับการรับฟังข้อเท็จจริงของศาลในคดีอื่น ศึกษากฎหมายเกี่ยวกับการรับฟังข้อเท็จจริงในคดีอื่นในต่างประเทศและประเทศไทย และวิเคราะห์ ความเป็นไปได้ ความเหมาะสม รวมถึงการเสนอแนวทางในการนำหลักการเกี่ยวกับการรับฟังข้อเท็จจริงของศาลในคดีอาญาทุจริตต่อหน้าที่มาใช้บังคับในการรับฟังข้อเท็จจริงในคดีความรับผิดทางละเมิดของเจ้าหน้าที่ของประเทศไทย โดยวิธีการวิจัยเชิงคุณภาพด้วยการศึกษาเอกสาร จากการศึกษาพบว่า หลักการรับฟังข้อเท็จจริงของศาลในคดีอื่น เป็นหลักในกฎหมายพยานซึ่งห้ามคู่ความปฏิเสธข้อเท็จจริงที่ยุติแล้วจากคำพิพากษาของศาล เพื่อป้องกันการรับฟังข้อเท็จจริงในมูลคดีเดียวกันในทางแตกต่างกัน ในบริบทของประเทศไทย ปรากฏอยู่ในประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 46 คือ หลักคดีแพ่งเกี่ยวเนื่องคดีอาญา แต่ยังไม่ปรากฏการนำหลักการดังกล่าวนี้ไปใช้ในคดีอาญาทุจริตกับคดีละเมิดของเจ้าหน้าที่ แต่ทว่าในระบบการฟังข้อเท็จจริงของศาลในคดีอื่นของประเทศสหรัฐอเมริกา ศาลยุติธรรมสามารถนำการรับฟังข้อเท็จจริงในคดีอาญามาใช้ในคดีปกครองได้โดยชอบภายใต้เงื่อนไขที่ว่า หากการกระทำทางปกครองครั้งนั้นมีลักษณะเป็นความผิดในทางทุจริต อาทิ การกระทำทางปกครองที่เป็นการเรียกรับสินบนอันเป็นการทุจริตต่อหน้าที่ เป็นต้น กรณีเช่นนี้ศาลที่พิจารณาคดีปกครองสามารถนำเอาข้อเท็จจริงของศาลในคดีอาญาที่ยุติมารับฟังได้โดยชอบ ดังนั้น ประเทศไทยจึงควรนำหลักการรับฟังข้อเท็จจริงในคดีอาญาทุจริตมาใช้ในคดีมูลละเมิดของเจ้าหน้าที่ปกครองตามแบบอย่างทางกฎหมายที่ใช้บังคับอยู่ในประเทศสหรัฐอเมริกา

คำสำคัญ: การรับฟังข้อเท็จจริงของศาลในคดีอื่น, คดีละเมิดของเจ้าหน้าที่, คดีอาญาทุจริต

Abstract

The objectives of this research are to study the background, and principles relating to court hearings in other cases applicable to general cases; study the law on hearing facts of other cases in foreign countries and Thailand; and analyze the feasibility and obtain guidelines of applying the principles relating to court hearings in criminal malfeasance cases applicable to the hearings in tort liability cases of Thai officials. A qualitative research system was used from documents. The study found that principles for finding the facts of the court in other cases was a witness law prohibiting parties from denying facts considered and terminated by the verdict of the court. In order to prevent finding the facts of the same case but different ways. In the context of Thailand, this principle appears in the Criminal Procedure Code, Section 46. This Code is the principle of civil cases relating to criminal case however, this principle has not yet been applied in criminal cases of corruption and infringement cases. of officers but principles relating to court hearings in other cases in the United States the judicial hearing system of other cases in the United States can be used in administrative cases as well. The condition of such administrative action is an offense of dishonesty, such as an administrative bribe act (Corruption) or malpractice action etc. If such case happens, the administrative courts can take the facts already sentenced the offense by the court of criminal cases. It was used as concluding facts to revoke unlawful acts or dishonesty at that time legally. Therefore, Thailand should adopt the principles of hearing the facts of criminal corruption cases used for the contravention cases of administrative officials. In addition, following the legal precedent of criminal hearings lead to the administrative malpractice cases in force in the United States.

Keywords: Finding facts of the court for other cases, Violation cases of government officials, Criminal corruption cases.

บทนำ

นับแต่วันที่ศาลฎีกาแผนกคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง ได้มีการอ่านคำพิพากษาลับหลัง จำเลย ในคดีหมายเลขดำที่ อม. 22/2558 คดีหมายเลขแดงที่ อม. 211/2560 เมื่อวันที่ 27 กันยายน พ.ศ. 2560 เรื่อง ความผิดต่อตำแหน่งหน้าที่ราชการและความผิดต่อพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการทุจริต พ.ศ.2542 ให้อดีตนายกรัฐมนตรี รับโทษจำคุกเป็นระยะเวลา 5 ปี โดยมีมติขององค์คณะพิจารณาเป็นเอกฉันท์ไม่รอลงอาญาโทษจำคุกดังกล่าว ซึ่งความผิดตามคำพิพากษาศาลฎีกาแผนกคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองในกรณีนี้ เป็นผลสืบเนื่องมาจากการดำเนินนโยบายโครงการรับจำนำข้าวเปลือก จากคำพิพากษาของศาลฎีกาแผนกคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองดังกล่าว ในภายหลังคณะกรรมการตรวจสอบข้อเท็จจริงความรับผิดทางละเมิด (โครงการรับจำนำข้าว) มีความเห็นว่า อดีตนายกรัฐมนตรีกับพวก จะต้องรับผิดชอบต่อความเสียหายที่เกิดขึ้นตามพระราชบัญญัติความรับผิดทางละเมิดของเจ้าหน้าที่ พ.ศ.2539 [1] ด้วยเหตุนี้ กระทรวงการคลัง จึงได้มี “คำสั่งกระทรวงการคลังที่ 1351/2559” ลงวันที่ 13 ตุลาคม พ.ศ.2559 ให้อดีตนายกรัฐมนตรีรับผิดชอบใช้ค่าสินไหมทดแทนจากการละเว้นการปฏิบัติหน้าที่ในตำแหน่งโดยทุจริต เป็นจำนวนเงินทั้งสิ้น 35,717,273,028.23 บาท (สามหมื่นห้าพันเจ็ดร้อยสิบเจ็ดล้านสองแสนเจ็ดหมื่นสามพันยี่สิบแปดบาทยี่สิบสามสตางค์)” โดยให้กรมบังคับคดีเป็นผู้มีอำนาจหน้าที่ในการใช้มาตรการบังคับทางปกครอง ตามกฎหมายว่าด้วยวิธีปฏิบัติราชการทางปกครอง พ.ศ. 2539 เพื่อบังคับการให้เป็นไปตามคำสั่งทางปกครองต่อผู้ต้องรับผิดชอบในความเสียหาย อันเกิดขึ้นจากโครงการรับจำนำข้าวเปลือกของรัฐ ตั้งแต่ปีการผลิต 2548/2549 จนถึงปีการผลิต 2556/2557 จนนำไปสู่การมีคำสั่งยึด आयัดทรัพย์สินของอดีตนายกรัฐมนตรี โดยกรมบังคับคดีตามที่กระทรวงการคลังได้ร้องขอให้ดำเนินการจากการดำเนินการดังกล่าวของกระทรวงการคลังและกรมบังคับคดี ในเวลาต่อมาได้มีการนำมูลคดีจากฝ่ายอดีตนายกรัฐมนตรีไปฟ้องคดียังศาลปกครองกลาง เพื่อให้ศาลปกครองกลางได้มีคำสั่งยกเลิกเพิกถอนคำสั่งกระทรวงการคลัง ที่ 1351/2559 โดยถือว่าเป็นคำสั่งทางปกครองที่ไม่ชอบด้วยกฎหมาย และให้อดีตนายกรัฐมนตรีไม่ต้องรับผิดในฐานะเจ้าหน้าที่กระทำละเมิดด้วยความจงใจหรือประมาทเลินเล่ออย่างร้ายแรงตามมาตรา 8 แห่งพระราชบัญญัติความรับผิดทางละเมิดของเจ้าหน้าที่ พ.ศ.2539 เป็นนัยสำคัญ ซึ่งเมื่อวันที่ 2 เมษายน พ.ศ. 2564 ศาลปกครองกลาง ได้มีคำพิพากษาในกรณีดังกล่าวนี้ โดยพิพากษาให้คำสั่งกระทรวงการคลังที่ 1351/2559 เป็นคำสั่งทางปกครองที่ไม่ชอบด้วยกฎหมาย [2] อันมีผลทำให้การดำเนินมาตรการบังคับทางปกครอง กล่าวคือ การยึด आयัดทรัพย์สินของอดีตนายกรัฐมนตรีที่เกิดขึ้นไม่ชอบด้วยกฎหมาย และพิพากษาให้การกระทำของ อดีตนายกรัฐมนตรีที่เกิดขึ้นจากโครงการรับจำนำข้าวเปลือก ไม่อยู่ในข่ายความรับผิดในฐานะเจ้าหน้าที่ กระทำละเมิดด้วยความจงใจหรือประมาทเลินเล่ออย่างร้ายแรงตามมาตรา 8 แห่งพระราชบัญญัติความรับผิดทางละเมิดของเจ้าหน้าที่ พ.ศ. 2539 แต่อย่างใด

จากผลของคำพิพากษาศาลปกครองกลางดังกล่าวนี้ ส่งผลทำให้ภาครัฐไม่อาจใช้มาตรการบังคับทางปกครองตามพระราชบัญญัติวิธีปฏิบัติราชการทางปกครอง พ.ศ.2539 ประกอบพระราชบัญญัติความรับผิดทางละเมิดของเจ้าหน้าที่ พ.ศ.2539 เพื่อบังคับคดียึด आयัดทรัพย์สิน ของอดีตนายกรัฐมนตรีได้ ทั้งนี้ ก็ด้วยเหตุปัจจัย 3 ประการ ได้แก่ ประการที่หนึ่ง ศาลปกครองกลาง พิจารณาว่า การกระทำความผิดของอดีตนายกรัฐมนตรี ตามคำพิพากษาของศาลฎีกาแผนกคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง ไม่อยู่ในข่ายความรับผิดในฐานะเจ้าหน้าที่กระทำความผิดด้วยความจงใจหรือประมาทเลินเล่ออย่างร้ายแรงตามมาตรา 8 แห่งพระราชบัญญัติความรับผิดทางละเมิดของเจ้าหน้าที่ พ.ศ. 2539 หรือก็คือ มิได้เป็นกรณีของการใช้อำนาจหน้าที่ด้วยความจงใจหรือประมาทเลินเล่ออย่างร้ายแรง ประการที่สองศาลปกครองกลางรับฟังข้อเท็จจริงในลักษณะของการกระทำความผิดของอดีตนายกรัฐมนตรี แตกต่างไปจากการรับฟังข้อเท็จจริงในคดีอาญาของศาลฎีกาแผนกคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง หรือกล่าวอีกนัยหนึ่ง คือ ศาลปกครอง ไม่นำเอาการรับฟังข้อเท็จจริงในคดีอาญาของศาลฎีกาแผนกคดีของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองมารับฟังในการพิจารณาคดีปกครอง ประการที่สามศาลปกครองกลาง มีความเห็นว่า การมีคำสั่งกระทรวงการคลังที่ 1351/2559 เพื่อเป็นมาตรการบังคับทางปกครองในการยึด आयัดทรัพย์สินของอดีตนายกรัฐมนตรีไม่ชอบด้วยกฎหมาย

ผลทางคดีปกครองดังกล่าว เมื่อพิจารณาไปที่การรับฟังข้อเท็จจริงในทางแตกต่างไปจากการรับฟังข้อเท็จจริงในคดีอาญาของศาลฎีกาแผนกคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองแล้ว ภายใต้หลักกฎหมายปิดปากโดยประเด็นแห่งคดี หรือที่เรียกว่า “Issue Estoppel” หรือหลักการรับฟังข้อเท็จจริงตามคำพิพากษาคดีอื่นที่บังคับใช้ในระบบกฎหมายจารีตประเพณี (Common Law System) นั้น หลักการดังกล่าวได้ยอมรับให้ศาลสามารถรับฟังข้อเท็จจริง จากคู่ความในคดีที่เป็นที่ยุติแล้วจากศาลอื่น มาใช้รับฟังกับคู่ความเดิมในอีกคดีหนึ่งซึ่งเกี่ยวพันกับคดีที่ได้มีคำพิพากษายุติไปก่อนหน้านี้แล้วได้ โดยศาลยุติธรรมของประเทศไทย ได้พิพากษาในการนำหลัก “Issue Estoppel” ไว้ในคดี R. v. Hartington Middle Quarter Inhabitants อย่างมีนัยสำคัญ โดยในคดีนี้ศาลได้อธิบายเอาไว้ว่า “คำพิพากษาของศาลในคดีก่อนหน้านี้ นอกจากจะให้ผลผูกพันในผลของคำพิพากษาแล้ว ในส่วนของข้อเท็จจริงที่เกี่ยวข้องและจำเป็นในการพิพากษาคดีซึ่งศาลได้วินิจฉัยเอาไว้แล้ว ก็จะต้องรับฟังเป็นยุติด้วยเช่นกัน...” [3] ซึ่งในบริบทของประเทศไทย ต่อหลักการ “Issue Estoppel” จะนำเอาการรับฟังข้อเท็จจริงภายใต้หลักกฎหมายปิดปากโดยประเด็นแห่งคดีนี้ มาบังคับใช้ในการรับฟังข้อเท็จจริงในคดีส่วนแบ่งจากคดีอาญาที่มีข้อยุติหรือมีคำพิพากษาไปก่อนหน้านี้แล้วอย่างมีนัยสำคัญ หรือที่เรียกกันว่า คดีแฝงเกี่ยวเนื่องกับคดีอาญา โดยประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา ได้ยอมรับหลัก “Issue Estoppel” นี้เป็นอย่างมาก ทั้งนี้ สะท้อนหลักการไว้ใน มาตรา 46 ความว่า “ในการพิพากษาคดีส่วนแบ่งศาลจำต้องถือข้อเท็จจริงตามที่ปรากฏในคำพิพากษาคดีส่วนอาญา” ซึ่งบทบัญญัติในประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 46 นี้ จะใช้บังคับแก่กรณีที่คดีแฝงนั้นกำลังอยู่ในกระบวนการพิจารณาคดีที่มีลักษณะเป็นคดีแฝงที่เกี่ยวเนื่องกับคดีอาญาและศาลได้มีคำพิพากษาวินิจฉัยข้อเท็จจริงในคดีอาญาเอาไว้

จนถึงที่สุดก่อนคดีแพ่งจะเสร็จสิ้นคดี หากปรากฏว่าเงื่อนไขในการใช้บังคับประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 46 ครบถ้วน ศาลในคดีแพ่งก็ต้องรับฟังข้อเท็จจริงตามที่ปรากฏในคำพิพากษาคดีอาญาอย่างเคร่งครัด ศาลจะไม่อาจรับฟังข้อเท็จจริงในคดีแพ่งแตกต่างไปจากการรับฟังข้อเท็จจริงในคดีอาญาไปได้เลย ซึ่งความเคร่งครัดในการรับฟังข้อเท็จจริงในลักษณะดังกล่าวนี้ ก็คือการนำหลักกฎหมายปิดปากโดยประเด็นแห่งคดี (Issue Estoppel) มาบังคับใช้นั่นเอง

จากนิติวิธีของหลักกฎหมายปิดปากในประเด็นแห่งคดีดังกล่าวนี้ เมื่อนำมาพิจารณากับข้อเท็จจริงในคดีโครงการรับจำนำข้าวเปลือกที่ศาลฎีกาแผนกคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง ได้มีการพิจารณาข้อเท็จจริงซึ่งเป็นประเด็นแห่งคดีในทางเป็นที่ยุติแล้วว่า พฤติการณ์ของอดีตนายกรัฐมนตรี ได้กระทำการที่เป็นความผิดตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 157 และพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการทุจริต พ.ศ. 2542 มาตรา 123/1 กล่าวคือ เป็นการทุจริตต่อหน้าที่ต่อข้อเท็จจริงดังกล่าวนี้ หากนำหลักกฎหมายปิดปากในประเด็นแห่งคดี (Issue Estoppel) มาใช้บังคับแล้ว ย่อมจะมีผลให้ศาลปกครองกลางจะต้องรับฟังข้อเท็จจริงในทางยุติว่าอดีตนายกรัฐมนตรี กระทำการโดยใช้อำนาจจากตำแหน่งหน้าที่ในทางไม่ชอบไปด้วยเช่นกัน อันเป็นการจงใจทำให้เกิดความเสียหายแก่ผู้หนึ่งผู้ใดขึ้น โดยการกระทำนั้นมีขอบด้วยกฎหมายตามนัยแห่งพระราชบัญญัติความรับผิดทางละเมิดของเจ้าหน้าที่ พ.ศ. 2539 เป็นสำคัญ ด้วยเหตุดังกล่าวนี้ ผู้ศึกษาจึงเกิดประเด็นคำถามขึ้นว่า การนำหลักกฎหมายปิดปากโดยประเด็นแห่งคดี (Issue Estoppel) จากการรับฟังข้อเท็จจริงของศาลฎีกาแผนกคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองที่ได้มีคำพิพากษาถึงที่สุดไปแล้ว ซึ่งถือว่าเป็นคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองกรณีทุจริตต่อหน้าที่มาเป็นผลโดยตรงให้เกิดการรับฟังข้อเท็จจริงในคดีความรับผิดเพื่อการละเมิดของเจ้าหน้าที่ในคดีปกครอง จะกระทำได้อหรือไม่อย่างไร เพราะการพิจารณาคดีของทั้งสองศาลดังกล่าวนี้ ต่างก็ดำรงอยู่บนพื้นฐานของระบบไต่สวนและนับเป็นองค์กรตุลาการที่อำนวยความสะดวกยุติธรรมให้แก่รัฐเช่นเดียวกัน ซึ่งหากกฎหมายยอมรับให้นำหลักกฎหมายปิดปากในประเด็นแห่งคดี (Issue Estoppel) จากคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองที่เป็นที่สุด มาสู่การรับฟังข้อเท็จจริงในคดีความรับผิดเพื่อการละเมิดของเจ้าหน้าที่ในคดีปกครองได้แล้ว ย่อมจะทำให้กระบวนการความรับผิดเพื่อละเมิดของเจ้าหน้าที่ตามมาตรา 8 แห่งพระราชบัญญัติความรับผิดทางละเมิดของเจ้าหน้าที่ พ.ศ. 2539 มีความรวดเร็วและมีสภาพบังคับในทางเป็นผลต่อการป้องกันและปราบปรามปัญหาการทุจริตของเจ้าหน้าที่รัฐได้อีกทางหนึ่งไปพร้อมกัน

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. ศึกษาความหมาย ความเป็นมาและหลักการเกี่ยวกับการรับฟังข้อเท็จจริงของศาลในคดีอื่นมาใช้บังคับแก่คดีทั่วไป
2. ศึกษากฎหมายเกี่ยวกับการรับฟังข้อเท็จจริงในคดีอื่นในต่างประเทศและประเทศไทย

3. วิเคราะห์ความเป็นไปได้และเสนอแนวทางในการนำหลักการเกี่ยวกับการรับฟังข้อเท็จจริงของศาลในคดีอาญาทุจริตต่อหน้าที่มาใช้บังคับในการรับฟังข้อเท็จจริงในคดีความรับผิดทางละเมิดของเจ้าหน้าที่ของประเทศไทย

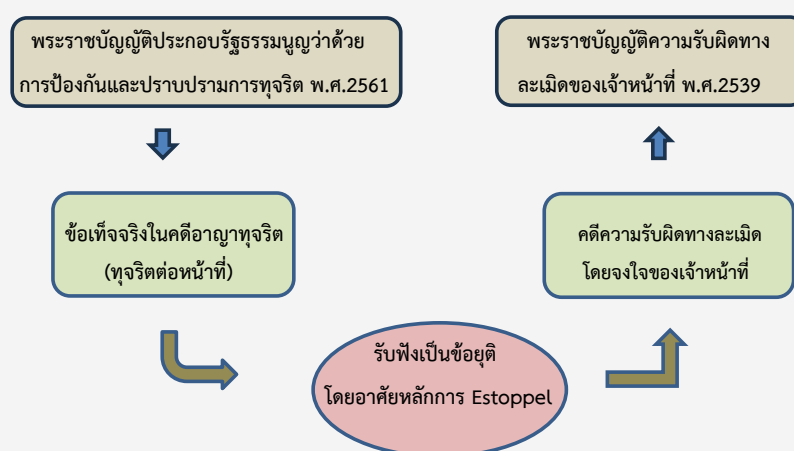
ระเบียบวิธีการวิจัย

การศึกษาการรับฟังข้อเท็จจริงในคดีอาญาทุจริตต่อหน้าที่ที่ใช้ในคดีความรับผิดทางละเมิดของเจ้าหน้าที่ทำการศึกษาด้วยระบบวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยศึกษาค้นคว้าข้อมูลในรูปแบบเอกสาร (Documentary Research) ได้แก่ หนังสือ ตำรา เอกสารราชการ บทความวิชาการ กฎหมาย คำพิพากษาของศาลที่เกี่ยวข้อง และรวมไปถึงข้อมูลสืบค้นทางอิเล็กทรอนิกส์ เป็นต้น ประกอบด้วยรายละเอียดทางการศึกษา ดังต่อไปนี้

1) การรวบรวมข้อมูลจากเอกสารต่าง ๆ ได้แก่ หนังสือ ตำรา เอกสารราชการ บทความวิชาการ กฎหมาย คำพิพากษาศาลที่เกี่ยวข้อง และรวมไปถึงข้อมูลสืบค้นทางอิเล็กทรอนิกส์ เป็นต้น โดยเรียบเรียงเป็นบทพรรณนาความตามลำดับบทการศึกษา จำนวน 5 บทการศึกษา ได้แก่ บทศึกษาสภาพปัญหา บทศึกษาเพื่อทบทวนวรรณกรรม บทศึกษาข้อกฎหมายทั้งของประเทศไทยและของต่างประเทศ บทวิเคราะห์ข้อมูลการศึกษาแบบพรรณนาความ และบทสรุปและข้อเสนอแนะจากการศึกษา

2) วิเคราะห์ความเป็นไปได้และความเหมาะสมในการนำหลักการเกี่ยวกับการรับฟังข้อเท็จจริงของศาลในคดีอื่นมาใช้บังคับในการรับฟังข้อเท็จจริงในคดีความรับผิดทางละเมิดของเจ้าหน้าที่ของประเทศไทย เพื่อนำไปสู่การเสนอแนวทางในการนำหลักการเกี่ยวกับการรับฟังข้อเท็จจริงของศาลในคดีอื่นมาใช้บังคับในการรับฟังข้อเท็จจริงในคดีความรับผิดทางละเมิดของเจ้าหน้าที่ของประเทศไทยต่อไป

กรอบแนวคิด

ผลการวิจัย

ผลการวิจัยตามกรอบวัตถุประสงค์ ได้แก่ ความหมาย ความเป็นมา หลักการเกี่ยวกับการรับฟังข้อเท็จจริงของศาลในคดีอื่นมาใช้บังคับแก่คดีทั่วไป และศึกษากฎหมายเกี่ยวกับการรับฟังข้อเท็จจริงในคดีอื่นในต่างประเทศและประเทศไทย ปรากฏรายละเอียด ดังต่อไปนี้

1. ผลการวิจัยเกี่ยวกับความเป็นมา ความหมาย และหลักการเกี่ยวกับการรับฟังข้อเท็จจริงของศาลในคดีอื่น

ผลการวิจัยเกี่ยวกับความเป็นมา ความหมาย และหลักการเกี่ยวกับการรับฟังข้อเท็จจริงของศาลในคดีอื่น มีรายละเอียด ดังนี้

1) ความหมาย กล่าวคือ กฎหมายปิดปากนั้น ตรงกับคำศัพท์ภาษาอังกฤษ คำว่า “estoppel” มาจากคำว่า “estoupail” ในภาษาฝรั่งเศสโบราณ หมายความว่า “ฝาจุก” (stopper plug) ซึ่งอุปมาถึง การอุดความไม่สมดุลงของเหตุการณ์ โดยคำว่า “estoppel” นี้ ยังเกี่ยวข้องกับกริยาในคำว่า “estop” ซึ่งมาจากคำ “estopper” ในภาษาฝรั่งเศสโบราณอยู่ด้วย หมายความว่า “หยุดยั้ง ชัดขวาง” โดยเนื้อหาสาระแล้วกฎหมายปิดปากเป็นหลักในกฎหมายพยานหลักฐาน ซึ่งห้ามคู่ความปฏิเสธข้อเท็จจริงที่ได้ถือว่ายุติแล้ว เมื่อศาลเห็นว่าคู่ความได้กระทำการใด ๆ อันเข้าลักษณะกฎหมายปิดปากคู่ความนั้นจะถูก “ปิดปาก” (estopped) มิให้โต้แย้งหรืออ้างสิทธิ นอกจากนี้ คำว่า “กฎหมายปิดปาก” ยังปรากฏอยู่ในคัมภีร์พระธรรมศาสตร์ เรียกในอีกชื่อหนึ่งว่า “บทตัดสำนวน” หมายความว่า หลักกฎหมายที่ไม่ยอมให้อ้างหรือพิสูจน์ข้อเท็จจริงให้ผิดไปจากที่กฎหมายสันนิษฐานไว้ ไม่ว่าข้อสันนิษฐานนั้นจะตรงกับข้อเท็จจริงที่เกิดขึ้นหรือหรือไม่ก็ตาม ทั้งนี้ ในปัจจุบันพจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2554 อธิบายความหมายของ “กฎหมายปิดปาก” ไว้ หมายความว่า “หลักกฎหมายที่ไม่ยอมให้อ้างหรือพิสูจน์ข้อเท็จจริงให้ผิดไปจากข้อเท็จจริงที่ปรากฏตามพฤติการณ์ ไม่ว่าข้อเท็จจริงที่ปรากฏนั้นจะเป็นจริงหรือไม่ก็ตาม” [4]

2) ความเป็นมา กล่าวคือ การรับฟังข้อเท็จจริงตามคำพิพากษาคดีอื่นเป็นหลักกฎหมายที่ได้รับอิทธิพลมาจากระบบกฎหมายพยานหลักฐาน โดยเฉพาะอย่างยิ่งในกลุ่มประเทศที่ใช้ระบบกฎหมายแบบจารีตประเพณี (Common Law Countries) เรียกหลักการรับฟังข้อเท็จจริงตามคำพิพากษาคดีอื่น กันว่า “หลักกฎหมายปิดปากโดยประเด็นแห่งคดี (Issue Estoppel)” ถูกจัดให้เป็นสาขาหนึ่งของ “หลักกฎหมายปิดปากโดยคำพิพากษา (Estoppel by Judgment)” มีพัฒนาการมาจากหลักความศักดิ์สิทธิ์เด็ดขาดของคำพิพากษา (Res Judicata) ที่มีการยึดถือกันอย่างเคร่งครัดในอดีต จนกระทั่งพัฒนาขึ้นมาเป็นหลักกฎหมายปิดปากโดยคำพิพากษาที่ยึดถือปฏิบัติกันอยู่ในปัจจุบัน อนึ่ง ในช่วงแรกหลักความศักดิ์สิทธิ์ของคำพิพากษาจะมีผลใช้บังคับเฉพาะในศาลกษัตริย์เท่านั้น จนกระทั่งในเวลาต่อมาหลักการดังกล่าวก็ได้รับการยอมรับขยายไปถึงคำพิพากษาของศาลศาสนาและศาลอื่น ๆ [5] ด้วยในที่สุด สำหรับคดีแรกที่แสดงให้เห็นว่าศาลมีการใช้หลักการรับฟังข้อเท็จจริงตามคำพิพากษาคดีอื่น (Issue Estoppel) นั้น ปรากฏอยู่ในคำพิพากษาของประเทศ

อังกฤษ ในคดี The Duchess of Kingston's Case ที่ตัดสินเอาไว้ในปีคริสต์ศักราช 1776 โดยในคดีดังกล่าว มีการกล่าวอ้างถึงการนำเอาคำพิพากษาของศาลที่มีอำนาจพิจารณาตัดสินโดยชอบด้วยกฎหมายในคดีก่อนมาใช้ เป็นพยานหลักฐานในคดีภายหลังที่มีข้อเท็จจริงเกี่ยวพันกันอย่างชัดเจน นอกจากนี้ ต่อมาในปีคริสต์ศักราชที่ 1855 ได้ปรากฏว่ามีการอ้างถึงหลักกฎหมายปิดปากโดยประเด็นแห่งคดี (Issue Estoppel) อย่างชัดเจนอีกครั้งในคดี R. v. Hartington Middle Quarter Inhabitants โดยในคดีนี้ศาลได้กล่าวเอาไว้ว่า “คำพิพากษาของศาลในคดีก่อนหน้า นอกจากจะให้ผลผูกพันในผลของคำพิพากษาแล้ว ในส่วนของข้อเท็จจริงที่เกี่ยวข้อง และจำเป็นในการพิพากษาคดีซึ่งศาลได้วินิจฉัยเอาไว้แล้ว ก็จะต้องรับฟังเป็นยุติด้วยเช่นกัน...”[6] ซึ่งคำพิพากษาของศาลในประเทศอังกฤษทั้งในคดี The Duchess of Kingston's Case และในคดี R. v. Hartington Middle Quarter Inhabitants ดังกล่าวนี้นี้ ถือเป็นคำพิพากษาแรกเริ่มในระบบกฎหมายของประเทศอังกฤษ ที่ได้สะท้อนให้เห็นถึงพัฒนาการและการมีอยู่ของหลักกฎหมายปิดปากโดยประเด็นแห่งคดี (Issue Estoppel) อย่างชัดเจน และหลักการดังกล่าวก็มีพัฒนาการต่อเนื่องมาจนถึงปัจจุบันนี้

3) หลักการเกี่ยวกับการรับฟังข้อเท็จจริงของศาลในคดีอื่น กล่าวคือ ในระบบกฎหมายพยานหลักฐานสากลนั้น จะมีการแบ่งแยกหลักกฎหมายปิดปากโดยคำพิพากษาคดีอื่น (Estoppel by Judgment) ออกเป็น 2 ประเภท [7] คือ หลักกฎหมายปิดปากโดยเหตุแห่งการฟ้องคดี (Estoppel by Cause of Action) ประเภทหนึ่ง และหลักกฎหมายปิดปากโดยประเด็นแห่งคดี (Issue Estoppel) อีกประเภทหนึ่ง สำหรับหลักกฎหมายปิดปากโดยเหตุแห่งการฟ้องคดี (Estoppel by Cause of Action) เป็นหลักกฎหมายปิดปากในลักษณะที่ห้ามไม่ให้คู่ความแห่งคดีที่ศาลได้มีคำพิพากษาถึงที่สุดแล้ว นำคดีที่มีมูลกรณีเดียวกันนั้นไปฟ้องร้องเป็นคดีความขึ้นใหม่อีกครั้งหนึ่ง โดยอาศัยมูลเหตุอย่างเดียวกัน (Same Cause of Action) ซึ่งผลของหลักการนี้ จะทำให้คู่ความเดิมที่ศาลมีคำพิพากษาถึงที่สุดไปแล้ว ไม่มีอำนาจฟ้องร้องคู่ความอีกฝ่าย หากจำเลยได้ถูกศาลพิพากษามาก่อนหน้าครั้งหนึ่งแล้ว ไม่ว่าจะเป็คำพิพากษาให้ลงโทษ (Prior Conviction) หรือคำพิพากษาให้ยกฟ้อง (Prior Acquittal) จำเลยก็ชอบที่จะยกข้อต่อสู้ว่าตนถูกศาลพิพากษาลงโทษ (Autrefois Convict) หรือตนถูกศาลพิพากษายกฟ้อง (Autrefois Acquit) มาครั้งหนึ่งแล้วนั้นได้ [8] และหากศาลพบว่าความจริงเป็นไปตามคำกล่าวอ้างของจำเลย ศาลก็ชอบที่จะยกฟ้องคดีหลังนั้นเสีย เมื่อพิจารณา ลักษณะของหลักกฎหมายปิดปากโดยเหตุแห่งการฟ้องคดีแล้ว จะเห็นได้อย่างชัดเจนว่าหลักกฎหมายดังกล่าว มีลักษณะตรงกับบทบัญญัติเรื่องการฟ้องซ้ำที่ปรากฏอยู่ในประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 148 และประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 39 (4) ของประเทศไทย ถัดมาสำหรับหลักกฎหมายปิดปากโดยประเด็นแห่งคดี (Issue Estoppel) ถือเป็นสาขาหนึ่งของหลักกฎหมายปิดปากโดยคำพิพากษา (Estoppel by Judgment) ซึ่งจะทำหน้าที่ในการรักษาความศักดิ์สิทธิ์และความมั่นคงของคำพิพากษาที่ถูกวินิจฉัยโดยศาลที่มีอำนาจแล้ว ทั้งนี้ ในการทำหน้าที่รักษาความศักดิ์สิทธิ์ของคำพิพากษานั้น หลักกฎหมายปิดปากโดยคำพิพากษาจะทำหน้าที่ใน 2 ลักษณะ กล่าวคือ ในลักษณะแรกจะป้องกันไม่ให้นำเอาคดีที่มี

มูลกรณีเดียวกันหรือกรรมเดียวกัน (Same Cause of Action) มาพิจารณาใหม่ และในลักษณะที่สองจะป้องกันไม่ให้ศาลวินิจฉัยข้อเท็จจริงในคดีสองคดีที่มีข้อเท็จจริงเกี่ยวพันกัน (Same Issue) ออกมาขัดแย้งกัน หากปราศจากซึ่งหลักกฎหมายปิดปากโดยคำพิพากษาเสียแล้วก็จะสับสนเสียอย่างมากต่อการที่ศาลจะวินิจฉัยข้อเท็จจริงเดียวกันขัดแย้งกันเอง เนื่องจากว่าเพราะหากศาลปล่อยให้มีการดำเนินคดีซ้ำสองในข้อเท็จจริงเดียวกัน ทั้ง ๆ ที่คู่ความต่างฝ่ายต่างมีโอกาสต่อสู้คดีและนำเสนอพยานหลักฐานกันอย่างเต็มที่ (Full Opportunity to Contest) ในคดีแรกแล้ว ย่อมเป็นสิ่งที่ไม่ยุติธรรมอย่างยิ่ง [9] อีกทั้งยังอาจนำมา ซึ่งการวินิจฉัยข้อเท็จจริงของศาลทั้งสองคดีที่ขัดแย้งกันได้ ข้อสังเกต สำหรับในประเทศไทยได้มีการนำเอาหลักกฎหมายปิดปากโดยประเด็นแห่งคดี (Issue Estoppel) มาบัญญัติเอาไว้เช่นกัน ดังที่ปรากฏอย่างชัดเจนในประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 145 และประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 46

2. ผลการวิจัยเกี่ยวกับกฎหมายเกี่ยวกับการรับฟังข้อเท็จจริงในคดีอื่นในต่างประเทศและประเทศไทย

1) ในต่างประเทศ

(1) ประเทศอังกฤษ กล่าวคือ ศาลยุติธรรมของประเทศอังกฤษได้ยอมรับว่า หลักการทางกฎหมายที่ศาลยุติธรรมในคดีก่อน ๆ ได้ให้เหตุผลไว้ ย่อมมีผลผูกพันศาลยุติธรรมอื่น ๆ ที่พิจารณาและพิพากษาคดีในภายหลังด้วย ทั้งนี้ ก็ด้วยความเชื่อของศาลยุติธรรมที่ว่า “ข้อเท็จจริงอย่างเดียวกัน ย่อมต้องได้รับการปฏิบัติอย่างเดียวกัน” โดยในปัจจุบัน การรับรองให้เหตุผลของคำพิพากษาของศาลยุติธรรม สามารถนำมารับฟังและมีผลผูกพันเป็นบทกฎหมายได้นั้น เป็นไปตามกฎเกณฑ์เรื่อง “Rule of Precedent” หรือ “ข้อกำหนดว่าด้วยการถือเป็นแบบอย่าง” อย่างไรก็ตาม ศาลในประเทศอังกฤษจะนำเอาหลักกฎหมายปิดปากโดยประเด็นแห่งคดีมาปรับใช้เฉพาะกรณีที่คดีทั้งสองเป็นคดีแพ่งด้วยกันเท่านั้น แต่หากการพิจารณาคดีแรกเป็นคดีอาญา แต่การพิจารณาคดีหลังเป็นคดีแพ่ง กรณีเช่นนี้ศาลในประเทศอังกฤษจะไม่นำเอาหลักกฎหมายปิดปากโดยประเด็นแห่งคดีมาปรับใช้แก่คดีแต่อย่างใด กล่าวคือ ศาลในคดีแพ่งไม่จำเป็นต้องรับฟังข้อเท็จจริงตามที่ปรากฏในคำพิพากษาคดีส่วนอาญานั้นเอง สำหรับสาเหตุที่ทำให้ศาลคดีแพ่งของประเทศอังกฤษ ไม่ต้องผูกพันรับฟังข้อเท็จจริงตามคำพิพากษาของศาลคดีอาญานั้น ก็ด้วยเหตุที่นักนิติศาสตร์ในประเทศอังกฤษเห็นว่า มาตรฐานการพิสูจน์ของคดีแพ่งและคดีอาญามีความแตกต่างกันอย่างมาก นั่นคือ ในคดีอาญาจะมีมาตรฐานการพิสูจน์ในระดับที่ต้องปราศจากข้อสงสัยตามสมควร (Proof Beyond Reasonable Doubt) ซึ่งมากกว่าในคดีแพ่งที่ถือเอาน้ำหนักคำพยานว่าฝ่ายใดสามารถนำสืบได้มีน้ำหนักมากกว่ากัน (Preponderance of Evidence) [10] จากเหตุดังกล่าว ทำให้คำพิพากษาในคดีอาญาไม่สามารถนำมาใช้รับฟังผูกมัดคดีแพ่งได้ มีข้อสังเกตเพิ่มเติมอีกว่าหลักกฎหมายปิดปากในประเด็นแห่งคดีของประเทศอังกฤษ ยังปรากฏว่ามีการจำกัดในการใช้บังคับระหว่างคดีอาญาด้วยกันเองอยู่ด้วย กล่าวคือ กรณีศาลคดีอาญาก่อนได้มีคำพิพากษาวินิจฉัยในประเด็นแห่งคดีไว้แล้ว ต่อมาศาลในคดีอาญาหลังซึ่งมีคู่ความและประเด็นแห่งข้อเท็จจริงเกี่ยวพันกัน จะยึดถือหลักกฎหมาย

ปิดปากของศาลในคดีอาญาก่อนมาใช้บังคับกับคดีอาญาดังกล่าวมิได้เช่นกัน อาทิ คำพิพากษาอย่างชัดเจนในคดี R. v. Humphrys เป็นต้น

(2) ประเทศสหรัฐอเมริกา กล่าวคือ ในการพิจารณาคดีแพ่ง ศาลที่พิจารณาคดีแพ่งจะต้องถือข้อเท็จจริงตามที่ปรากฏในคำพิพากษาคดีแพ่งก่อนหน้าอย่างเคร่งครัด ทั้งนี้ ตามหลัก Collateral Estoppel แต่ในกรณีที่คำพิพากษาในคดีก่อนหน้าเป็นคำพิพากษาคดีอาญา กรณีนี้ศาลแพ่งจะต้องถือข้อเท็จจริงตามที่ปรากฏในคำพิพากษาคดีอาญาเฉพาะกรณีที่ศาลในคดีอาญาพิพากษาว่าจำเลยมีความผิด (Conviction) เท่านั้น ถ้าหากศาลในคดีอาญาตัดสินว่าจำเลยไม่มีความผิด (Acquittal) แล้ว ข้อเท็จจริงในคดีอาญาย่อมไม่ผูกพันมายังศาลในคดีแพ่งแต่อย่างใด ซึ่งในจุดนี้นับเป็นความแตกต่างกับการพิจารณาคดีแพ่งในประเทศอังกฤษที่จะไม่มีการนำเอาหลักกฎหมายปิดปากโดยประเด็นแห่งคดีมาปรับใช้กับคดีอาญอยู่เลย สำหรับกรณีการนำเอาข้อเท็จจริงในคดีอื่นไม่ว่าจะเป็นคดีแพ่งหรือคดีอาญาอื่นมารับฟังเป็นบทตัดสินในคดีอาญาภายหลังนั้น ในประเทศสหรัฐอเมริกาแยกพิจารณาออกเป็น 2 กรณี ได้แก่ กรณีการรับฟังข้อเท็จจริงจากคดีอาญาอื่นมาใช้ในคดีอาญาภายหลัง กล่าวคือ การรับฟังข้อเท็จจริงในคดีอาญาอื่นมาปรับใช้ตามหลักกฎหมายปิดปากในประเด็นแห่งคดี หากเป็นกรณีคู่ความเดียวกันและข้อเท็จจริงเกี่ยวพันกัน ในกรณีเช่นนี้ศาลสูงสุดยอมรับให้นำมารับฟังได้เฉพาะข้อเท็จจริงที่ศาลคดีอาญาก่อนได้พิพากษาให้เป็นคุณแก่ฝ่ายจำเลยเท่านั้น แต่หากคดีก่อนหน้าศาลคดีอาญาได้วินิจฉัยในทางเป็นโทษแก่จำเลยแล้ว ศาลยุติธรรมในประเทศสหรัฐอเมริกา จะไม่ยอมรับให้นำเอาข้อเท็จจริงที่เป็นโทษแก่จำเลย มาใช้เป็นหลักกฎหมายปิดปากในประเด็นแห่งคดี ทั้งนี้ ปรากฏข้อสันนิษฐานดังกล่าว จากคดี Ashe v. Swenson (1970) กรณีการรับฟังข้อเท็จจริงในคดีแพ่งมาใช้ในคดีอาญาภายหลัง ในกรณีดังกล่าวนี้ศาลในคดีอาญาของประเทศไทยจะไม่รับฟังข้อเท็จจริงตามที่ปรากฏในคำพิพากษาคดีส่วนแพ่งอย่างเด็ดขาดและเคร่งครัด ไม่ว่าจะเป็นการรับฟังในทางที่เป็นคุณ (Defensive Collateral Estoppel) หรือเป็นโทษ (Offensive Collateral Estoppel) ก็ตาม ทั้งนี้ ก็ด้วยเพราะโดยหลักแล้วจำเลยในคดีอาญามีสิทธิที่จะได้รับการพิจารณาจากลูกขุน และมีสิทธิที่จะได้เผชิญหน้ากับพยานในคดีอาญา (Right to Confrontation of Witnesses) หากศาลปล่อยให้มีการรับฟังข้อเท็จจริงตามคำพิพากษาคดีแพ่ง ก็จะเป็นการละเมิดต่อสิทธิของจำเลยตามรัฐธรรมนูญอย่างชัดเจน ซึ่งนั่นก็คือ การพิจารณาคดีโดยขัดกับรัฐธรรมนูญ ซึ่งมีอาชญากรรมทำได้ อย่างไรก็ตาม ในการรับฟังข้อเท็จจริงในคดีอื่นมาใช้ในคดีปกครองของประเทศสหรัฐอเมริกานั้น ปรากฏกรณีที่ศาลยุติธรรมอาจพิพากษาลงโทษทางอาญากับผู้ที่กระทำความผิดหากการกระทำทางปกครองครั้งนั้นมีลักษณะเป็นความผิดตามกฎหมายอาญาด้วย โดยเฉพาะในกรณีที่ศาลในคดีอาญาพิพากษาว่าจำเลยมีความผิด (Conviction) อันเนื่องมาจากการกระทำทางปกครองที่เป็นการเรียกรับสินบน (Corruption) ซึ่งหากกรณีเป็นไปเช่นนี้ ศาลยุติธรรมที่พิจารณาคดีปกครองก็สามารถนำเอาข้อเท็จจริงที่ศาลในคดีอาญาซึ่งได้พิพากษาความผิดไปแล้วนั้น มาใช้เป็นข้อเท็จจริงเพื่อยกเลิกเพิกถอนการกระทำที่ไม่ชอบด้วยกฎหมายหรือโดยทุจริตในคดีปกครองนั้นได้ด้วย [11] ทั้งนี้ ก็ด้วยอาศัยระบบ

การพิจารณาคดีอาญาที่มุ่งตรวจสอบค้นหาความจริง และได้รับการพิจารณาจากลูกขุนบนสิทธิที่จะได้เผชิญหน้ากับพยานในคดีอาญา (Right to Confrontation of Witnesses) อย่างเพียงพอแล้วเป็นนัยสำคัญ

2) ในประเทศไทย

การนำเอาหลักกฎหมายปิดปาก (Estoppel) หรือหลักการรับฟังข้อเท็จจริงในคดีอื่นมาใช้บังคับผ่านบทบัญญัติแห่งกฎหมายภายในประเทศไทย ก็ปรากฏอยู่เช่นเดียวกัน โดยรากฐานของหลักการดังกล่าวถูกบัญญัติไว้ในประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา เรียกกันว่า “คดีแพ่งเกี่ยวเนื่องกับคดีอาญา” และปรากฏอยู่ในประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง เรียกกันว่า “หลักความศักดิ์สิทธิ์ของคำพิพากษา” สำหรับประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง ได้รับรองหลักการรับฟังข้อเท็จจริงในคดีแพ่งอื่นมาใช้บังคับกับข้อเท็จจริงในคดีแพ่งที่เกิดขึ้นภายหลังไว้ ซึ่งบัญญัติไว้ใน มาตรา 145 กล่าวคือ ศาลในคดีแพ่งย่อมถูกผูกพันให้ต้องวินิจฉัยข้อเท็จจริงอันเป็นที่ป็นยุติตามที่ปรากฏในคำพิพากษาคดีแพ่งก่อนหน้าเสมอ หากปรากฏว่าคดีแพ่งทั้งสองคดีมีข้อเท็จจริงที่ต้องวินิจฉัยเกี่ยวพันกัน มีคู่ความเดียวกัน และศาลในคดีแพ่งก่อนหน้าได้มีคำวินิจฉัยเอาไว้ถึงที่สุดแล้ว ก็จะก่อผลผูกพันคู่ความในคดีออกไปอีก 2 กรณีด้วย ได้แก่ 1) กรณีเรื่องฟ้องซ้ำตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 148 กล่าวคือ เป็นกรณีที่กฎหมายกำหนดผลของคำพิพากษาที่ถึงที่สุดแล้ว จะมีการนำเรื่องเดียวกันนั้นมาฟ้องอีกไม่ได้ ซึ่งถือว่าเป็นปัญหาเกี่ยวกับความสงบเรียบร้อยของประชาชนที่ศาลสามารถยกขึ้นได้เอง และ 2) กรณีเรื่องการดำเนินกระบวนการพิจารณาซ้ำ ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 144 กล่าวคือ เป็นกรณีที่กฎหมายห้ามมิให้มีการดำเนินกระบวนการพิจารณาในเรื่องที่ศาลเคยมีคำพิพากษาหรือคำสั่งชี้ขาดคดีหรือประเด็นข้อใดแห่งคดีแล้ว ถัดมาในประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา ได้รับรองหลักการรับฟังข้อเท็จจริงในคดีแพ่งอื่นมาใช้บังคับกับข้อเท็จจริงในคดีแพ่งที่เกิดขึ้นภายหลังไว้ โดยอาศัย “หลักการคดีแพ่งที่เกี่ยวเนื่องกับคดีอาญา” ซึ่งบัญญัติไว้ในประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 46 ว่าด้วยการรับฟังข้อเท็จจริงและบรรดาพยานหลักฐานในคดีแพ่งเกี่ยวเนื่องกับคดีอาญา ในลักษณะเฉพาะว่า “ในการพิพากษาคดีส่วนแพ่ง ศาลจำต้องถือข้อเท็จจริงตามที่ปรากฏในคำพิพากษาคดีส่วนอาญา” ทั้งนี้ ก็เพื่อให้ศาลในคดีส่วนอาญาและศาลในคดีส่วนแพ่ง กระทำการวินิจฉัยข้อเท็จจริงในคดีให้เป็นไปในแนวทางเดียวกัน เนื่องจากศาลแพ่งและศาลอาญาต่างก็เป็นระบบศาลยุติธรรม (Justice Court) ที่อยู่ในหลักการของระบบศาลเดียวกัน หากปล่อยให้ศาลทั้งสองต่างรับฟังข้อเท็จจริงที่แตกต่างกันโดยอิสระ ย่อมอาจทำลายความน่าเชื่อถือของศาลยุติธรรมลงได้ [12] แม้ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 46 จะได้รับรองให้ศาลในคดีส่วนแพ่งสามารถนำเอาข้อเท็จจริงในคดีส่วนอาญาที่ได้มีการวินิจฉัยหาข้อยุติโดยชัดแจ้งแล้ว มาใช้ในคดีส่วนแพ่งได้ทันที แต่ในทางกลับกันศาลในคดีส่วนอาญาจะไม่สามารถนำเอาข้อเท็จจริงในคดีส่วนแพ่งที่พิพากษาไปก่อนหน้าแล้ว มาบังคับใช้ในคดีอาญาได้ ทั้งนี้ก็เนื่องจากว่า ไม่ปรากฏกฎหมายรับรองให้กระทำได้ โดยเหตุผลประการสำคัญที่สนับสนุนหลักคิดดังกล่าวนี้ ก็คือ หลักการดำเนินคดีแพ่งนั้นถือบังคับใช้ “หลักความตกลง (Negotiation Principle)” ซึ่งเป็นเรื่องสิทธิของเอกชนมีต่อกันตาม

กฎหมายเอกชน หรือก็คือตั้งอยู่บนพื้นฐานแนวคิดเรื่องทฤษฎีการต่อรองหรือสัญญาเป็นสำคัญ ทำให้คู่ความในคดีส่วนแพ่งจึงสามารถที่จะตกลงยอมความกันได้ตลอดเวลา ไม่ว่าคดีนั้นจะอยู่ในขั้นตอนใดก็ตาม ซึ่งศาลจะทำหน้าที่เป็นเพียงผู้ชี้ขาดตัดสินคดีให้เป็นไปตามสิ่งที่คู่ความนำเสนอและยังไม่ยอมรับกันเท่านั้น ส่วนการดำเนินคดีอาญาจะเป็นไปตามหลักการตรวจสอบค้นหาความจริง (examination principle) กล่าวคือ องค์การในกระบวนการยุติธรรมทุกฝ่ายมีหน้าที่ต้องตรวจสอบหาความจริงในเรื่องที่กล่าวหาและต้องตรวจสอบค้นหาความจริงไปถึงระดับสันสงสัยในการกระทำความผิดของจำเลย โดยปราศจากข้อผูกมัดอย่างใด ๆ [13] ด้วยเหตุนี้โดยทั่วไปแล้วการดำเนินคดีอาญาจึงเป็นเรื่องระหว่างรัฐกับผู้ถูกกล่าวหาว่าเป็นผู้กระทำความผิด การชั่งน้ำหนักของพยานหลักฐานในคดีอาญากับคดีแพ่ง จึงแตกต่างกัน ซึ่งในคดีอาญาจะต้องค้นหาข้อเท็จจริงเพื่อให้เกิดความรับผิดจนสิ้นหรือปราศจากข้อสงสัยว่าจำเลยได้กระทำความผิดจริง ส่วนในคดีแพ่งนั้น หากพยานหลักฐานในฝ่ายใดมีน้ำหนักมากกว่า ฝ่ายนั้นย่อมชนะคดี โดยมีจำต้องกระทำไปถึงระดับสันสงสัยแต่อย่างใด ดังนั้น กฎหมายจึงไม่ยอมรับให้นำการรับฟังในคดีแพ่งมาพิสูจน์ข้อเท็จจริงในคดีอาญาได้ เพราะระดับการพิสูจน์ข้อเท็จจริงในคดีทั้งสองมิได้อยู่ในระดับเดียวกันนั่นเอง หลักการดังกล่าวนี้ถูกยืนยันไว้โดยศาลฎีกาในคำพิพากษาศาลฎีกาที่ 1453/2562 อย่างไรก็ตาม บทบัญญัติตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 46 นี้ เป็นการกำหนดหลักเกณฑ์เกี่ยวกับการรับฟังข้อเท็จจริงในคดีแพ่งเกี่ยวเนื่องกับคดีอาญาเป็นสำคัญ แต่สำหรับปัญหาเรื่องความรับผิดนั้นกลับเป็นคนละกรณีกัน กล่าวคือ ในเรื่องความรับผิดนั้นต้องนำเอาข้อเท็จจริงและผลของข้อเท็จจริงไปปรับใช้แก่จำเลย หรือก็คือการบังคับคดีหรือการบังคับใช้โทษตามกฎหมายย่อมจะต้องแยกประเพณีระหว่างคดีอาญาและคดีละเมิดทางแพ่งออกจากกัน ดังนี้ จึงมีบทบัญญัติในประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 47 วรรคหนึ่ง ที่บัญญัติว่า “คำพิพากษาคดีส่วนแพ่งต้องเป็นไปตามบทบัญญัติแห่งกฎหมาย อันว่าด้วยความรับผิดของบุคคลในทางแพ่ง โดยไม่ต้องคำนึงถึงว่าจำเลยต้องคำพิพากษาว่าได้กระทำความผิดหรือไม่” และได้บัญญัติสนับสนุนหลักการนี้ไว้ในประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 424 อีกชั้นหนึ่งว่า “ในการพิพากษาคดีข้อความรับผิดเพื่อละเมิดและกำหนดค่าสินไหมทดแทนนั้น ท่านว่าศาลไม่จำเป็นต้องดำเนินตามตามบทบัญญัติแห่งกฎหมายลักษณะอาญา อันว่าด้วยการที่จะต้องรับโทษ และไม่จำเป็นต้องพิเคราะห์ถึงการที่ผู้กระทำผิดต้องคำพิพากษาลงโทษทางอาญาหรือไม่” หรือก็คือ หลักการคดีแพ่งเกี่ยวเนื่องกับคดีอาญา ยอมรับให้มีการนำเอาข้อเท็จจริงที่ได้ถูกวินิจฉัยโดยชัดแจ้งในคดีอาญามาปรับใช้รับฟังข้อเท็จจริงเป็นที่ยึดในคดีส่วนแพ่งเท่านั้น แต่การพิพากษาว่าผู้กระทำนั้นผิดหรือไม่และจะต้องรับผิดเพียงไรอย่างไร จะแยกส่วนออกจากกันโดยไม่มีผลผูกพันกันระหว่างคดีส่วนอาญาและคดีส่วนแพ่ง [14] นอกจากกรณีคดีแพ่งที่เกี่ยวเนื่องกับคดีอาญาตามที่ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 46 รับรองไว้ดังกล่าวแล้วในบริบทของประเทศไทยยังปรากฏหลักการรับฟังข้อเท็จจริงในคดีอาญาจากคำพิพากษาของศาลคดีอาญาอื่นอยู่ด้วย แต่หลักการดังกล่าวนี้มิได้ถูกบัญญัติรับรองไว้โดยประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาโดยตรง แต่เป็นกรณีที่ศาลฎีกาได้อาศัย

หลักความศักดิ์สิทธิ์ของคำพิพากษาตามที่ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งมาตรา 145 มาบังคับใช้โดยอนุโลม กรณีดังกล่าวนี้ปรากฏอยู่ในคำพิพากษาศาลฎีกาที่ 2396/2554 เป็นสำคัญ

จากข้อมูลการศึกษา ปรากฏข้อสังเกตสำคัญเกี่ยวกับการนำหลักกฎหมายปิดปากในประเด็นแห่งคดีมาใช้ในประเทศไทยเพิ่มเติม คือ แม้ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 46 จะรับรองให้นำเอาประเด็นในคดีอาญาที่ได้วินิจฉัยไว้ โดยศาลไปใช้รับฟังเป็นที่ยุติในคดีแพ่งได้ก็ตาม แต่ในทางตรงกันข้ามการที่ศาลจะนำเอาข้อเท็จจริงอันเป็นที่ยุติแล้วโดยศาลในคดีแพ่งมาใช้รับฟังในคดีอาญาได้หรือไม่ นั้น ในกรณีดังกล่าวนี้ โดยหลักทั่วไปแล้วข้อเท็จจริงในคดีแพ่งไม่อาจนำไปใช้เป็นบทตัดสินสำนวนในคดีอาญาได้ ไม่ว่าคู่ความและประเด็นแห่งคดีทั้งสองจะเป็นกรณีเดียวกันทุกประการก็ตาม ทั้งนี้ ก็ด้วยเหตุผลสำคัญ 2 ประการ ได้แก่ 1) เพราะไม่มีบทกฎหมายบัญญัติให้สามารถกระทำได้โดยตรง ดังเช่นที่ปรากฏในประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 46 ซึ่งบัญญัติให้นำเอาข้อเท็จจริงในคดีอาญาไปใช้เป็นบทตัดสินสำนวนในคดีแพ่งได้ และ 2) เรื่องมาตรฐานการพิสูจน์ในคดีแพ่งที่เป็นเรื่องของการนำสืบน้ำหนักคำพยานที่มีความน่าเชื่อถือมากกว่าฝ่ายตรงข้าม (Preponderance of Evidence) ซึ่งถือเป็นมาตรฐานการพิสูจน์ในระดับที่ต่ำกว่าในคดีอาญาที่จะเป็นการพิสูจน์จนปราศจากเหตุอันควรสงสัย (Proof Beyond Reasonable Doubt) [15] ด้วยปัจจัยเหตุ เช่นที่กล่าวนี้ หลักการสากลจึงไม่มีการนำเอาข้อยุติทางข้อเท็จจริงในคดีแพ่งมารับฟังเป็นบทตัดสินสำนวนในคดีอาญา เหตุผลสนับสนุนทั้งสองประการข้างต้นที่ว่าข้อเท็จจริงในคดีแพ่งไม่สามารถรับฟังผูกพันคดีอาญาได้นั้น ได้ปรากฏคำพิพากษาศาลฎีกาที่ 1446/2526 อธิบายเหตุผลเอาไว้ค่อนข้างรับฟังยิ่ง ว่า “.....แต่คดีนี้เป็นคดีอาญา ไม่มีบทบัญญัติของกฎหมายใดให้ศาลที่พิจารณาคดีอาญาจำต้องถือข้อเท็จจริงตามที่ปรากฏในคำพิพากษาคดีส่วนแพ่ง ทั้งนี้ เพราะหลักการวินิจฉัยซึ่งน้ำหนักคำพยานในคดีแพ่งและคดีอาญาไม่เหมือนกัน กล่าวคือในคดีแพ่งศาลจะชั่งน้ำหนักคำพยานว่าฝ่ายใดมีน้ำหนักน่าเชื่อถือยิ่งกว่ากัน แต่ในคดีอาญาศาลจะต้องใช้ดุลพินิจซึ่งน้ำหนักพยานหลักฐานทั้งปวงจนกว่าจะแน่ใจว่าพยานโจทก์พอรับฟังลงโทษจำเลยได้หรือไม่ ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญามาตรา 227 ฉะนั้น คำพิพากษาศาลฎีกาในคดีของศาลแพ่งหมายเลขแดงที่ 7426/2518 และคดีหมายเลขแดงที่ 117/2510 จึงเป็นเพียงพยานหลักฐานที่ศาลจะนำมาชั่งน้ำหนักประกอบกับคำพยานหลักฐานของโจทก์ในคดีนี้ว่า ข้อเท็จจริงมีน้ำหนักพอรับฟังว่าจำเลยได้กระทำความผิดจริงหรือไม่เท่านั้น ศาลจะรับฟังข้อเท็จจริงในคดีแพ่งดังกล่าวเพียงอย่างเดียวมาวินิจฉัยชี้ขาดคดีนี้โดยมิได้สืบพยานโจทก์จำเลยให้สิ้นกระแสความเสียก่อน จึงเป็นการไม่ชอบ” ซึ่งจากข้อวินิจฉัยดังกล่าวนี้ จึงยืนยันอย่างชัดเจนว่า การนำเอาข้อเท็จจริงในคดีแพ่งที่เป็นที่ยุติแล้ว มาใช้เป็นบทตัดสินสำนวนในคดีอาญาโดยตรงย่อมไม่อาจกระทำได้ แต่กระนั้น ข้อเท็จจริงอันเป็นที่ยุติในคดีแพ่งเช่นกล่าวนี้ ศาลในคดีอาญาก็ยังคงสามารถนำมาเป็นพยานหลักฐานใช้ประกอบการพิจารณาในคดีได้เช่นเดียวกัน แต่มิใช่นำมารับฟังว่าจำเลยได้กระทำความผิดตามข้อเท็จจริงที่ปรากฏในคดีแพ่งอย่างแน่นอน

อนึ่ง จากคำพิพากษาของศาลฎีกาข้างต้น ดูเสมือนว่าหลักการไม่นำเอาข้อเท็จจริงที่เป็นที่ยุติแล้ว ในคดีแพ่งมาใช้รับฟังในคดีอาญาจะเป็นบรรทัดฐาน แต่ทว่าได้มีคำพิพากษาศาลฎีกาที่ 2774/2546 กลับบรรทัดฐานดังกล่าวนี้เสีย กล่าวคือ จากคำพิพากษาศาลฎีกาตามกรณีหลังนี้ ปรากฏว่าศาลฎีกาของประเทศไทย ปัจจุบัน ยอมรับให้สามารถนำเอาข้อเท็จจริง ที่เป็นที่ยุติแล้วในคดีแพ่งมารับฟังเป็นบทตัดสินสำนวนในคดีอาญาที่เกิดขึ้นจากคู่ความและประเด็นข้อเท็จจริงที่เกี่ยวข้องกันนั้นได้ด้วย ทั้งนี้ โดยอาศัยประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 145 ประกอบประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 15 มาใช้บังคับได้

ดังนี้ ในบริบทของประเทศไทย จึงกล่าวสรุปได้ว่า ในประเด็นของการรับฟังข้อเท็จจริงในคดีอื่น จึงมีทั้งกรณีการรับฟังข้อเท็จจริงในคดีแพ่งจากข้อเท็จจริงอันเป็นที่ยุติแล้วในคดีอาญาตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 46 และมีทั้งการรับฟังข้อเท็จจริงในคดีอาญาจากข้อเท็จจริงอันเป็นที่ยุติแล้วในคดีแพ่ง โดยอาศัยประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 145 ประกอบประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 15 แต่ทว่าการรับฟังข้อเท็จจริงในคดีอาญาทุจริตโดยศาลฎีกาแผนกคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองมาใช้ในคดีละเมิดของเจ้าหน้าที่โดยศาลปกครองนั้น ยังไม่ปรากฏกรณีดังกล่าวในประเทศไทย

สรุปและอภิปรายผล

จากการศึกษาถึงความหมาย ความเป็นมา หลักการเกี่ยวกับการรับฟังข้อเท็จจริงของศาลในคดีอื่น มาใช้บังคับแก่คดีทั่วไป และศึกษากฎหมายเกี่ยวกับการรับฟังข้อเท็จจริงในคดีอื่นในต่างประเทศและประเทศไทย ข้างต้น สามารถทำการอภิปรายปัจจัยความเป็นไปได้และความเหมาะสมในการนำหลักการรับฟังข้อเท็จจริงในคดีอาญาทุจริตต่อหน้าที่มาใช้ในคดีความรับผิดทางละเมิดของเจ้าหน้าที่ตามวัตถุประสงค์ของการศึกษาที่ตั้งขึ้นออกได้ 3 ประเด็น ได้แก่ ปัจจัยจากระบบการตรวจสอบค้นหาความจริงในคดีอาญา ปัจจัยจากหลักการคดีแพ่งเกี่ยวเนื่องกับคดีอาญา และปัจจัยการพิจารณาการกระทำละเมิดของเจ้าหน้าที่มาจากละเมิดทางแพ่งมีรายละเอียด ดังต่อไปนี้

1) ปัจจัยจากระบบการตรวจสอบค้นหาความจริงในคดีอาญา

จากข้อมูลการศึกษา พบว่า ด้วยที่การพิจารณาคดีอาญาของประเทศไทยและประเทศสากลต่าง ๆ เช่น ประเทศอังกฤษ ประเทศสหรัฐอเมริกา เป็นต้น ต่างกระทำบนระบบการตรวจสอบค้นหาความจริง (Examination Principle) โดยระบบการตรวจสอบค้นหาความจริงนี้ มาตรฐานการพิสูจน์จะดำรงบนมาตรฐานระหว่างคดีอาญากับคดีแพ่งที่แตกต่างกันอย่างมากระหว่างกัน นั่นคือ ในคดีอาญาจะมีมาตรฐานการพิสูจน์ในระดับที่ต้องปราศจากข้อสงสัยตามสมควร (Proof Beyond Reasonable Doubt) ซึ่งมากกว่าในคดีแพ่งที่กระทำบนหลักความตกลง (Negotiation Principle) ที่ถือเอาน้ำหนักคำพยานว่าฝ่ายใดสามารถนำสืบได้มีน้ำหนักมากกว่ากัน (Preponderance of Evidence) เท่านั้น จากเหตุดังกล่าวจึงทำให้การพิสูจน์ทราบจาก

บรรดาข้อเท็จจริงและบรรดาพยานหลักฐานที่เกิดขึ้นในมูลคดีอาญา จึงถูกกระทำโดยฝ่ายรัฐหรือโดยฝ่ายผู้เสียหายอย่างละเอียดรอบคอบจนกระทั่งสิ้นสงสัยข้อพิรุธหมดกระแสความ ศาลจึงพิพากษาลงโทษตามฟ้องคดี ข้อสนับสนุนความเห็นดังกล่าวนี้ได้ปรากฏเหตุผลสนับสนุนจากคำพิพากษาของศาลยุติธรรมในประเทศอังกฤษที่ไม่ยอมรับฟังข้อเท็จจริงในคดีแพ่งตามที่ปรากฏในคำพิพากษาคดีส่วนอาญา เช่น ในคดี *Hollington v. Hewthorn* เป็นต้น หรือกรณีของประเทศสหรัฐอเมริกาโดยศาลสูงสุดแห่งอาร์คันซอร์ (Arkansas Supreme Court) ในคดี *Zinger v. Terrel* (1999) เป็นต้น นอกจากนี้แล้วในกรณีของประเทศไทยเอง โดยประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 46 ก็ได้ยอมรับในเหตุผลของมาตรฐานการพิสูจน์ที่แตกต่างกันระหว่างคดีอาญาและคดีแพ่งนี้เช่นกัน จึงอนุวัตผลให้การพิจารณาคดีแพ่งที่เกี่ยวข้องกับคดีอาญา ศาลในคดีแพ่งจะต้องถือหรือรับฟังข้อเท็จจริงในคดีอาญาเป็นสำคัญ โดยหลักการพิจารณาการนำมาตรา 46 มาใช้บังคับในคดีแพ่งเกี่ยวข้องกับคดีอาญานั้น ศาลฎีกาได้อธิบายในทางเหตุผลและเงื่อนไขในการใช้บังคับประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 46 ไว้เช่นเดียวกัน กล่าวคือ คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 2839/2540 ซึ่งอธิบายไว้ว่า “การจะนำข้อเท็จจริงจากคำพิพากษาส่วนอาญามารับฟังในคดีส่วนแพ่งตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 46 นั้น จะต้องประกอบด้วยหลักเกณฑ์ 3 ประการ คือ คำพิพากษาคดีอาญาต้องถึงที่สุด ข้อเท็จจริงนั้นต้องเป็นประเด็นโดยตรงในคดีอาญา และคำพิพากษาคดีอาญาต้องวินิจฉัยไว้ โดยชัดแจ้งและผู้ที่จะถูกข้อเท็จจริงในคดีอาญามาผูกพันต้องเป็นคู่ความในคดีอาญาเมื่อคำพิพากษาคดีอาญาในคดีก่อน” นอกจากนี้ศาลฎีกายังได้อธิบายถึงการปฏิเสธการนำเอาการรับฟังข้อเท็จจริงในคดีแพ่งมาใช้ในคดีอาญาด้วย เหตุปัจจัยของระบบการพิจารณาคดีอาญาในระบบตรวจสอบค้นหาความจริงอยู่ด้วย นั่นคือ คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 1453/2562 ที่อธิบายไว้ว่า “ไม่มีบทบัญญัติของกฎหมายใดให้ศาลที่พิจารณาคดีอาญาจำต้องถือข้อเท็จจริงตามที่ปรากฏในคำพิพากษาคดีส่วนแพ่ง เพราะหลักการวินิจฉัยชี้ขาดคำพยานในคดีแพ่งและคดีอาญาไม่เหมือนกัน กล่าวคือ ในคดีแพ่งศาลจะชี้ขาดคำพยานว่าฝ่ายใดมีน้ำหนักน่าเชื่อถือยิ่งกว่ากัน แต่ในคดีอาญาศาลจะต้องใช้ดุลพินิจชี้ขาดคำพยานหลักฐานทั้งปวง จนแน่ใจว่าพยานโจทก์พอรับฟังลงโทษจำเลยได้หรือไม่ ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 227 ฉะนั้นคำพิพากษาศาลฎีกาในคดีแพ่ง จึงเป็นเพียงพยานหลักฐานที่ศาลจะนำมาชี้ขาดน้ำหนักประกอบคำพยานหลักฐานอื่นของโจทก์ในคดีนี้ว่าข้อเท็จจริงมีน้ำหนักพอรับฟังว่าจำเลยได้กระทำความผิดจริงหรือไม่เท่านั้น ศาลจะรับฟังข้อเท็จจริงในคดีแพ่งดังกล่าวเพียงอย่างเดียวมาวินิจฉัยชี้ขาดคดีนี้ว่าจำเลยมิได้กระทำความผิดและโจทก์ไม่ใช่ผู้เสียหาย โดยมิได้สืบพยานโจทก์จำเลยให้สิ้นกระแสความเสียก่อนเป็นการไม่ชอบ” จากข้อวินิจฉัยดังกล่าวนี้ จึงเป็นการยืนยันถึงความสำคัญของหลักการพิสูจน์ในคดีอาญาที่ใช้หลักการตรวจสอบค้นหาความจริงโดยตรง ซึ่งหลักการตรวจสอบค้นหาความจริงในคดีอาญานี้ ย่อมมีความหนักแน่นและน่าเชื่อถือยิ่งไปกว่าการดำเนินคดีภายใต้หลักความตกลงในทางคดีแพ่งนั่นเอง เพราะฉะนั้น จากจุดเด่นของระบบการพิจารณาคดีอาญาในระบบการตรวจสอบค้นหาความจริง (Examination Principle) จึงย่อมเป็นเหตุผลสนับสนุนอันสำคัญในการนำเอาการ

รับฟังข้อเท็จจริงในคดีอาญาใช้ในการรับฟังข้อเท็จจริงในคดีละเมิดของเจ้าหน้าที่ได้และที่สำคัญคือการดำเนินคดีอาญาทุจริตต่อหน้าที่ โดยเฉพาะของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง ตามที่พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการทุจริต พ.ศ.2561 รับรองไว้ นั้น กระทำขึ้นโดยศาลฎีกาแผนกคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง ซึ่งใช้ระบบการไต่สวนที่มีการแสวงหาพยานหลักฐานอย่างละเอียดรอบคอบจนสิ้นข้อสงสัยในการที่จะลงโทษผู้กระทำความผิดฐานทุจริตต่อหน้าที่ เพราะผู้ที่ถูกลงโทษนี้คือเจ้าหน้าที่รัฐที่ใช้อำนาจตามกฎหมาย ดังนั้น จึงไม่อาจกระทำบนมาตรฐานที่ต่ำกว่าการดำเนินคดีอาญาอย่างทั่ว ๆ ไปได้

2) ปัจจัยจากหลักการคดีแพ่งเกี่ยวกับคดีอาญา

จากการศึกษา พบว่า จุดเด่นของระบบการพิจารณาคดีอาญาในระบบตรวจสอบค้นหาความจริง (Examination Principle) จนนำมาสู่การนำเอาหลักกฎหมายปิดปากในประเด็นแห่งคดี (Issue Estoppel) มาอนุวัติผลไว้ในประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 46 ที่เรียกว่า “คดีแพ่งเกี่ยวเนื่องกับคดีอาญา” ที่ผ่านมา ซึ่งในประเทศฝรั่งเศสและรวมถึงประเทศสหรัฐอเมริกาที่ยอมรับในหลักการคดีแพ่งเกี่ยวเนื่องกับคดีอาญาอย่างกว้างขวางเช่นเดียวกัน โดยมีเจตนารมณ์สำคัญ นั่นคือ ความต้องการที่จะเห็นศาลชั้นต้นสองศาลได้วินิจฉัยข้อเท็จจริงที่เหมือนกัน หรือก็คือการมุ่งหมายไปที่เรื่องของการป้องกันมิให้เกิดความขัดแย้งกันของศาลต่อการรับฟังข้อเท็จจริงแห่งคดีเป็นสาระสำคัญ ทั้งนี้ ผู้ศึกษาได้ค้นพบข้อมูลจากการศึกษาที่เป็นข้อสังเกตสำคัญนั้นคือในการรับฟังข้อเท็จจริงในคดีอื่นมาใช้ในคดีปกครองของประเทศสหรัฐอเมริกานั้น มีกรณีที่ว่าศาลยุติธรรม อาจพิพากษาลงโทษทางอาญากับผู้ที่กระทำผิด หากการกระทำทางปกครองครั้งนั้นมีลักษณะเป็นความผิดตามกฎหมายอาญาด้วย โดยเฉพาะในกรณีที่ศาลในคดีอาญาพิพากษาว่าจำเลยมีความผิด (Conviction) อันเนื่องมาจากการกระทำทางปกครองที่เป็นการเรียกรับสินบน (Corruption) นั่นก็คือการทุจริตต่อหน้าที่นั่นเอง ซึ่งหากกรณีเป็นไปเช่นนี้ ศาลยุติธรรมที่พิจารณาคดีปกครองก็สามารถนำเอาข้อเท็จจริงที่ศาลในคดีอาญาซึ่งได้พิพากษาความผิดในการทุจริตต่อหน้าที่ไปแล้วนั้น มาใช้เป็นข้อเท็จจริงเพื่อยกเลิกเพิกถอนการกระทำที่ไม่ชอบด้วยกฎหมายหรือโดยทุจริตในคดีปกครองนั้นได้ด้วย ทั้งนี้ ก็ด้วยระบบการพิจารณาคดีอาญาที่มุ่งตรวจสอบค้นหาความจริงและได้รับการพิจารณาจากลูกขุนบนสิทธิที่จะได้เผชิญหน้ากับพยานในคดีอาญา (Right to Confrontation of Witnesses) อย่างเพียงพอแล้วเป็นนัยสำคัญ ซึ่งในประเด็นนี้นับว่าเป็นกรณีเฉพาะที่สามารถนำเอาข้อเท็จจริงในคดีอาญาไปใช้ในคดีพิพาททางปกครองได้ จึงเท่ากับว่าระบบกฎหมายจารีตประเพณีของประเทศสหรัฐอเมริกามีได้ปฏิเสธที่จะนำเอาการรับฟังข้อเท็จจริงในคดีอาญาไปใช้ในการพิจารณาคดีปกครองที่เป็นการฟ้องในมูลกระทำทางปกครองในทางทุจริตหรือไม่ชอบด้วยกฎหมาย อันเป็นความผิดทางอาญาระคนปนอยู่ด้วยได้นั่นเอง ซึ่งจากกรณีดังกล่าวนี้ของประเทศสหรัฐอเมริกา เมื่อนำมาพิจารณาเปรียบเทียบกับกรับฟังข้อเท็จจริงในทางแตกต่างกันระหว่างศาลฎีกาแผนกคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองในมูลฐานคดีอาญาทุจริตต่อหน้าที่กับศาลปกครองกลางในคดีความรับผิดทางละเมิดของ

เจ้าหน้าที่ ทั้งที่มูลคดีมาจากฐานความผิดเดียวกัน หรือกล่าวอีกนัยหนึ่งคือ ศาลปกครอง ไม่นำเอาการรับฟังข้อเท็จจริงในคดีอาญาของศาลฎีกาแผนกคดีของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองมารับฟังในการพิจารณาคดีปกครอง จะเห็นได้ว่า กรณีของประเทศไทยยังไม่มีกฎหมายอนุวัตรให้การรับฟังข้อเท็จจริงในคดีอาญาทุจริตต่อหน้าที่ตามที่พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการทุจริต พ.ศ. 2561 มาใช้บังคับคดีละเมิดของเจ้าหน้าที่ที่จงใจกระทำความผิดซึ่งเป็นคดีปกครอง ดังเช่นที่ปรากฏขึ้นในประเทศสหรัฐอเมริกา ด้วยเหตุนี้ จากแนวทางในการรับฟังคดีอาญาทุจริตต่อหน้าที่มารับฟังเป็นที่ยุติในคดีที่เจ้าหน้าที่รัฐจงใจใช้อำนาจหน้าที่โดยมิชอบของเจ้าหน้าที่รัฐซึ่งเป็นคดีปกครองของประเทศสหรัฐอเมริกานี้เอง เมื่อนำมาวิเคราะห์เปรียบเทียบกับบริบทของคดีอาญาทุจริตต่อหน้าที่กับการกระทำละเมิดของเจ้าหน้าที่ของประเทศไทยแล้ว ต้องยอมรับว่ามีพื้นฐานเช่นเดียวกัน กล่าวคือ การกระทำโดยทุจริตต่อหน้าที่ก็คือการจงใจใช้อำนาจหน้าที่กระทำการโดยมิชอบอันเป็นมูลละเมิดของเจ้าหน้าที่ที่ทับซ้อนกันอยู่ ซึ่งการวินิจฉัยการกระทำอันเป็นการจงใจใช้อำนาจหน้าที่โดยมิชอบนี้ ศาลปกครองสูงสุดของประเทศไทยก็ปรากฏการพิจารณาบนฐานของการกระทำโดยเจตนาทุจริตในทางอาญาเช่นเดียวกัน ทั้งนี้ ปรากฏในคำพิพากษาศาลปกครองสูงสุดที่ อ.549/2562 ซึ่งวินิจฉัยไว้ว่า การจะพิจารณาว่าการกระทำใดเป็นการกระทำความผิดฐานทุจริตต่อหน้าที่ราชการหรือไม่ จะต้องพิจารณาจากองค์ประกอบในการกระทำความผิด 4 ประการ กล่าวคือ ประการที่หนึ่ง มีหน้าที่ราชการที่ต้องปฏิบัติ ประการที่สองได้ปฏิบัติหน้าที่ราชการโดยมิชอบ หรือละเว้นการปฏิบัติหน้าที่ราชการโดยมิชอบ ซึ่งคำว่า “โดยมิชอบ” หมายความว่า ไม่เป็นไปตามกฎหมาย ระเบียบของทางราชการ คำสั่งของผู้บังคับบัญชา ประการที่สาม เพื่อให้ตนเองหรือผู้อื่นได้ประโยชน์ที่มิควรได้ ซึ่งคำว่า “ประโยชน์” หมายถึง สิ่งที่ได้รับอันเป็นคุณแก่ผู้ได้รับ ซึ่งอาจเป็นทรัพย์สินหรือประโยชน์อย่างอื่นที่มีใช้ทรัพย์สินก็ได้ และคำว่า “มิควรได้” หมายถึง ไม่มีสิทธิโดยชอบธรรมที่จะได้รับประโยชน์ใด ๆ ตอบแทนจากการปฏิบัติหน้าที่นั้น และประการที่สี่ โดยมีเจตนาทุจริต ซึ่งคำว่า “ทุจริต” ตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 1 (1) หมายความว่า เพื่อแสวงหาประโยชน์ที่มิควรได้โดยชอบด้วยกฎหมายสำหรับตนเองหรือผู้อื่น ทั้งนี้ การจะพิจารณาว่าเป็นการทุจริตต่อหน้าที่ราชการหรือไม่ จะต้องพิจารณาลงไปถึงเจตนาของผู้กระทำด้วยว่ามีเจตนาทุจริตในการปฏิบัติหน้าที่ราชการหรือละเว้นการปฏิบัติหน้าที่ราชการโดยมุ่งที่จะให้ตนเองหรือผู้อื่นได้รับประโยชน์ที่มิควรได้หรือไม่” จากการวินิจฉัยของศาลปกครองสูงสุดดังกล่าวนี้ จึงเป็นข้อยืนยันอย่างกระจ่างชัดว่า การทุจริตต่อหน้าที่มีฐานการพิจารณาที่สามารถเชื่อมโยงไปสู่ความรับผิดทางละเมิดของเจ้าหน้าที่อันเกิดขึ้นจากการจงใจกระทำได้อย่างเช่นคดีแพ่งเกี่ยวกับคดีอาญาที่ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 46 ได้รับรองหลักการไว้อย่างมั่นคงมายาวนาน ดังนี้ จึงไม่เกิดผลเสียหายแต่อย่างใดหากจะนำหลักการรับฟังข้อเท็จจริงในคดีอาญาทุจริตตามฐานความผิดในมาตรา 4 ของพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการทุจริต พ.ศ.2561 มาใช้เป็นมูลฐานการพิจารณาการกระทำอันเป็นการละเมิดของเจ้าหน้าที่อันเกิดขึ้นด้วยความจงใจ ตามที่พระราชบัญญัติความรับผิดทางละเมิดของเจ้าหน้าที่ พ.ศ. 2539

มาตรา 8 วรรคหนึ่ง ซึ่งการจงใจกระทำในหน้าที่โดยมิชอบตามความรับผิดชอบละเมิดนี้ ก็คือการทุจริตต่อหน้าที่อยู่ด้วยอย่างมีนัยสัมพันธ์กัน เพราะฉะนั้น ผู้ศึกษาจึงมีความเห็นว่าสามารถนำเอากรณีศึกษาของประเทศสหรัฐอเมริกา เกี่ยวกับการนำเอาการรับฟังข้อเท็จจริงในคดีทุจริตของเจ้าหน้าที่มาใช้บังคับผ่านคดีอาญาไปสู่คดีทางปกครองได้ ซึ่งจะส่งผลให้ไม่เกิดการพิจารณาโดยการรับฟังข้อเท็จจริงในทางขัดแย้งกันของศาล และยังเป็น การป้องกันมิให้ฝ่ายจำเลยในคดีอาญาต้องถูกพิจารณาการกระทำถึงสองคราวจากเหตุการณ์กระทำเดียวกัน อันจะเป็นการสอดคล้องกับหลักการไม่พิจารณาลงโทษผู้กระทำความผิดถึงสองครั้งจากการกระทำเพียงครั้งเดียวของเขา

3) ปัจจัยการพิจารณาการกระทำละเมิดของเจ้าหน้าที่จากมูลละเมิดทางแพ่ง

จากการศึกษา พบว่า จากความสัมพันธ์ระหว่างคดีแพ่งเกี่ยวเนื่องกับคดีอาญาในส่วนที่เกี่ยวข้องกับความรับผิดชอบละเมิดของเจ้าหน้าที่ของประเทศไทยจากประเด็นก่อนหน้า จากการศึกษาปรากฏว่ามีมูลเหตุมาจากเรื่องของการปฏิบัติหน้าที่ราชการตามภารกิจเป็นสำคัญ ด้วยเหตุนี้ พระราชบัญญัติความรับผิดชอบละเมิดของเจ้าหน้าที่ พ.ศ. 2539 จึงแยกการกระทำละเมิดของเจ้าหน้าที่ออกเป็น 2 ประเภท คือ กรณีเจ้าหน้าที่กระทำละเมิดต่อบุคคลภายนอก และกรณีเจ้าหน้าที่กระทำละเมิดต่อหน่วยงานของรัฐ อย่างไรก็ตาม แม้พระราชบัญญัติความรับผิดชอบละเมิดของเจ้าหน้าที่ พ.ศ.2539 จะมุ่งหมายการพิจารณาการกระทำละเมิดไปที่ตัวเจ้าหน้าที่โดยตรงก็ตาม แต่สำหรับองค์ประกอบความผิดทางละเมิดดังกล่าวนี้ ก็ยังคงอาศัยกรอบการพิจารณาจากความรับผิดชอบละเมิดทางแพ่ง ตามบทบัญญัติมาตรา 420 แห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์เป็นสำคัญ เนื่องจากพระราชบัญญัติความรับผิดชอบละเมิดของเจ้าหน้าที่ พ.ศ. 2539 มิได้บัญญัตินิยามคำว่า “ละเมิด” หรือ “ละเมิดของเจ้าหน้าที่” ไว้โดยเฉพาะแต่อย่างใด ด้วยเหตุนี้ การพิจารณาองค์ประกอบความผิดฐานกระทำละเมิด จึงอาศัยมาตรา 420 แห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์เป็นฐาน ดังนั้นแล้วการนำสืบข้อเท็จจริงในทางคดีละเมิดของเจ้าหน้าที่ที่เป็นคดีปกครอง จึงกระทำบนหลักมูลคดีแพ่งนั่นเอง กล่าวคือ พิจารณาว่ามีการกระทำหรือไม่ จงใจหรือไม่ ประมาทเลินเล่อหรือไม่ ประมาทเลินเล่ออย่างร้ายแรงหรือไม่ หรือการกระทำกับผลสัมพันธ์กันหรือไม่ โดยหาได้มีข้อพิจารณาที่กระทำในลักษณะเฉพาะแตกต่างไปแต่อย่างใด เพียงแต่นวนเรื่องของความเป็นเจ้าพนักงานกับอำนาจหน้าที่เข้ามาพิจารณาเพิ่มเติมเพียงเท่านั้น ด้วยเหตุนี้ การที่ประเทศไทยได้ยอมรับในเรื่องของคดีแพ่งเกี่ยวเนื่องคดีอาญา ดังที่ปรากฏอยู่ในประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 46 จึงย่อมอนุวัตผลเพื่อการตรากฎหมายหรือแก้ไขกฎหมายพระราชบัญญัติความรับผิดชอบละเมิดของเจ้าหน้าที่ พ.ศ. 2539 ในลักษณะดังกล่าวขึ้นใช้บังคับระหว่างคดีอาญาทุจริตต่อหน้าที่มาสู่คดีความรับผิดชอบละเมิดของเจ้าหน้าที่ได้เช่นเดียวกัน ซึ่งอาจเรียกชื่อว่า “คดีอาญาทุจริตต่อหน้าที่เกี่ยวเนื่องกับคดีละเมิดของเจ้าหน้าที่” หากอาศัยหลักกฎหมายดังกล่าวนี้ได้ กระบวนการเพื่อการดำเนินการก็ย่อมพิจารณาเทียบเคียงได้จากประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 46 ได้อย่างมีนัยสำคัญเพราะเป็นหลักการคดีแพ่ง (มูลละเมิด) เกี่ยวเนื่องกับคดีอาญาอยู่เดิม อันจะทำให้การรับฟังข้อเท็จจริงระหว่างคดีอาญา

ทุจริตต่อหน้าที่กับคดีความรับผิดทางละเมิดของเจ้าหน้าที่ที่มีมูลฐานความผิดอย่างเดียวกัน ไม่เกิดผลการรับฟังในทางแตกต่างกันจนเกิดผลประหลาดทางการพิจารณานั้นเอง

กล่าวโดยสรุปได้ว่า การรับฟังข้อเท็จจริงตามคำพิพากษาคดีอื่นเป็นหลักกฎหมายที่ได้รับอิทธิพลจากระบบกฎหมายพยานหลักฐาน โดยเฉพาะอย่างยิ่งในกลุ่มประเทศที่ใช้ระบบกฎหมายแบบจารีตประเพณี (Common Law Countries) เรียกหลักการรับฟังข้อเท็จจริงตามคำพิพากษาคดีอื่น กันว่า “หลักกฎหมายปิดปากโดยประเด็นแห่งคดี (Issue Estoppel)” ซึ่งในบริบทของประเทศไทยได้ยอมรับในการนำหลักการดังกล่าวมาใช้บังคับเช่นเดียวกัน ปรากฏอยู่ในประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 46 ซึ่งเรียกว่า “คดีแพ่งเกี่ยวเนื่องกับคดีอาญา” และปรากฏอยู่ในประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 145 โดยในประเทศไทยนี้ จากข้อมูลการศึกษาภาพรวม พบว่า มีการนำหลักการรับฟังข้อเท็จจริงตามคำพิพากษาคดีอื่น ไปบังคับใช้ในการรับฟังข้อเท็จจริงในคดีอื่นจากกรณีมูลคดีพิพาทเดียวกันและคู่ความเดียวกัน ได้แก่ ระหว่างคดีแพ่งกับคดีแพ่งด้วยกัน ระหว่างคดีอาญากับคดีแพ่ง และระหว่างคดีแพ่งมาสู่คดีอาญาอยู่ด้วย แต่ไม่ปรากฏการรับฟังข้อเท็จจริงในคดีอาญาทุจริตตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการทุจริต พ.ศ. 2561 มาใช้รับฟังเป็นข้อเท็จจริงที่ยุติในคดีละเมิดของเจ้าหน้าที่ที่ตามพระราชบัญญัติความรับผิดทางละเมิดของเจ้าหน้าที่ พ.ศ. 2539 ซึ่งในบริบทดังกล่าวเป็นความแตกต่างไปจากการรับฟังข้อเท็จจริงในคดีอื่นมาใช้ในคดีปกครองของประเทศสหรัฐอเมริกา ที่ได้ยอมรับให้มีการรับฟังข้อเท็จจริงในคดีอาญาทุจริตของเจ้าหน้าที่รัฐมาใช้รับฟังในคดีละเมิดของเจ้าหน้าที่ได้ โดยเฉพาะในกรณีที่ศาลในคดีอาญาพิพากษาว่าจำเลยมีความผิด (Conviction) อันเนื่องมาจากการกระทำทางปกครองที่เป็นการเรียกรับสินบน (Corruption) ทั้งนี้ ก็ด้วยระบบการพิจารณาคดีอาญาที่มุ่งตรวจสอบค้นหาความจริงและได้รับการพิจารณาจากลูกขุนบนสิทธิที่จะได้เผชิญหน้ากับพยานในคดีอาญา (Right to Confrontation of Witnesses) อย่างเพียงพอแล้วเป็นนัยสำคัญ

ข้อเสนอแนะ

จากประเด็นที่ได้ค้นพบจากการศึกษาข้างต้นนี้ สามารถนำมากำหนดเป็นแนวทางการนำหลักการรับฟังข้อเท็จจริงในคดีอาญาทุจริตต่อหน้าที่มาใช้ในคดีความรับผิดทางละเมิดของเจ้าหน้าที่ ในจำนวน 2 ประเด็นสำคัญ ได้แก่

1) ข้อเสนอแนะในเชิงหลักการแนวคิด

จากที่ผู้ศึกษาได้ค้นพบข้อมูลว่า ในการรับฟังข้อเท็จจริงในคดีอื่นมาใช้ในคดีปกครองของประเทศสหรัฐอเมริกาปรากฏกรณีที่ศาลยุติธรรมสามารถนำเอาการรับฟังของเท็จจริงในคดีอาญาทุจริตมาใช้รับฟังข้อเท็จจริงให้เป็นที่ยุติในคดีปกครอง (ความรับผิดทางละเมิดของเจ้าหน้าที่รัฐ) ได้ หากการกระทำทางปกครองครั้งนั้น มีลักษณะเป็นความผิดตามกฎหมายอาญาทุจริตอยู่ด้วย กล่าวคือ ในกรณีที่ศาลในคดีอาญาพิพากษา

ว่าจำเลยมีความผิด (Conviction) อันเนื่องมาจากการกระทำทางปกครองที่เป็นการเรียกรับสินบน (Corruption) ศาลยุติธรรมที่พิจารณาคดีปกครอง ก็สามารถนำเอาข้อเท็จจริงที่ศาลในคดีอาญาซึ่งได้พิพากษาความผิดไปแล้วนั้น มาใช้เป็นข้อเท็จจริงเพื่อยกเลิกเพิกถอนการกระทำที่ไม่ชอบด้วยกฎหมายหรือโดยทุจริตในคดีปกครอง (ความรับผิดทางละเมิดของเจ้าหน้าที่รัฐ) นั้นได้ด้วย ทั้งนี้ ก็ด้วยระบบการพิจารณาคดีอาญาที่มุ่งตรวจสอบ ค้นหาความจริงจนสิ้นข้อสงสัยและได้เผชิญหน้ากับพยานในคดีอาญา (Right to Confrontation of Witnesses) อย่างเพียงพอแล้วเป็นนัยสำคัญ ด้วยปัจจัยดังกล่าวนี้ ผู้ศึกษาจึงมีข้อเสนอแนะในเชิงหลักการแนวคิดที่ว่า ประเทศไทยควรยอมรับในหลักการแนวคิดของประเทศสหรัฐอเมริกา ว่าด้วยหลักการรับฟังข้อเท็จจริง ในคดีอาญาทุจริตมาใช้ในคดีมูลละเมิดของเจ้าหน้าที่ปกครอง เพื่อให้การรับฟังข้อเท็จจริงในคดีอาญาที่มีมูลฐานความผิดมาจากการทุจริตในหน้าที่ของเจ้าหน้าที่รัฐที่เป็นที่ยุติแล้วด้วยผลของคำพิพากษา สามารถนำข้อเท็จจริงที่เป็นที่ยุติแล้วในคดีอาญาทุจริตต่อหน้าที่ตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการป้องกัน และปราบปรามการทุจริต พ.ศ.2561 มาตรา 4 มาใช้รับฟังในคดีความผิดทางละเมิดของเจ้าหน้าที่ที่เกิดขึ้นด้วยความจงใจตามพระราชบัญญัติความรับผิดทางละเมิดของเจ้าหน้าที่ พ.ศ.2539 มาตรา 8 ได้ ในลักษณะ เช่นเดียวกับการรับฟังข้อเท็จจริงในคดีแพ่งเกี่ยวเนื่องกับคดีอาญาที่ได้ดำรงอยู่ในประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 46

2) ข้อเสนอแนะในเชิงการอนุวัติผลโดยกฎหมาย

จากข้อเสนอแนะเชิงหลักการแนวคิดที่ผู้ศึกษาได้เสนอให้ประเทศไทยควรยอมรับในหลักการแนวคิดของประเทศสหรัฐอเมริกาว่าด้วยหลักการรับฟังข้อเท็จจริงในคดีอาญาทุจริตมาใช้ในคดีละเมิดของเจ้าหน้าที่ที่กระทำขึ้นด้วยความจงใจ เพื่อให้การรับฟังข้อเท็จจริงในคดีอาญาที่มีมูลฐานความผิดมาจากการทุจริตในหน้าที่ของเจ้าหน้าที่รัฐที่เป็นที่ยุติแล้วด้วยผลของคำพิพากษา สามารถนำข้อเท็จจริงที่เป็นที่ยุติแล้วในคดีอาญานั้น มาใช้รับฟังในคดีความผิดทางละเมิดของเจ้าหน้าที่ได้ ดังนั้น เพื่อให้เกิดผลเป็นข้อเสนอแนะในเชิงรูปธรรมโดยอนุวัติผลโดยกฎหมาย ผู้ศึกษาจึงมีข้อเสนอแนะในส่วนนี้ จำนวน 2 ประเด็น ดังนี้

(1) การแก้ไขเพิ่มเติมพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการทุจริต พ.ศ.2561 มาตรา 4 โดยเพิ่มเติมเนื้อความเป็นวรรคที่สองของบทนิยามศัพท์ คำว่า “ทุจริตต่อหน้าที่” ความว่า “การทุจริตต่อหน้าที่ตามวรรคหนึ่ง ให้ถือว่าเป็นการกระทำละเมิดโดยจงใจประพฤติดมิชอบต่อหน้าที่ตามที่บัญญัติไว้ในพระราชบัญญัติความรับผิดทางละเมิดของเจ้าหน้าที่ พ.ศ. 2539 ด้วย”

(2) การแก้ไขเพิ่มเติมพระราชบัญญัติความรับผิดทางละเมิดของเจ้าหน้าที่ พ.ศ. 2539 มาตรา 8 โดยเพิ่มเติมเนื้อความในวรรคสุดท้ายขึ้นว่า “ในกรณีการกระทำทางละเมิดครั้งนั้นของเจ้าหน้าที่เกิดขึ้นโดยการจงใจทุจริตหรือโดยประพฤติดมิชอบต่อหน้าที่และศาลที่มีเขตอำนาจพิพากษาว่าเป็นความผิดอาญาทุจริตต่อหน้าที่ตามที่พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการทุจริต พ.ศ. 2561

บัญญัติไว้ ให้ศาลที่มีอำนาจพิจารณาคดีความรับผิดชอบละเมิดของเจ้าหน้าที่ตามพระราชบัญญัติฉบับนี้ รับฟังข้อเท็จจริงแห่งคดีจากคดีอาญาทุจริตต่อหน้าที่เป็นสำคัญ”

เอกสารอ้างอิง

- [1] คำพิพากษาศาลฎีกาแผนกคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง คดีหมายเลขแดงที่ อม.211/2560. แหล่งที่มา <http://www.ratchakitcha.soc.go.th>. (สืบค้นเมื่อวันที่ 10 กุมภาพันธ์ 2565)
- [2] คำพิพากษาศาลปกครองกลาง. แหล่งที่มา <https://admincourt.go.th> สืบค้นเมื่อวันที่ 10 กุมภาพันธ์ 2565
- [3, 6, 10, 11] ไกรพล อรัญรัตน์. การรับฟังข้อเท็จจริงตามคำพิพากษาคดีอื่นตามหลักกฎหมายปิดปากโดยประเด็นแห่งคดี (Issue Estoppel) (ตอนที่ 1). แหล่งที่มา <http://www.public-law.net>. (สืบค้นเมื่อวันที่ 2 มีนาคม 2565)
- [4] พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ.2554. ที่มา <https://xn--12cn0cga1azjg1mtc2h.com/1-75.html>. (สืบค้นเมื่อวันที่ 17 เมษายน 2565)
- [5] กิตติพงษ์ จิตสว่างไศกิต. (2539). ผลผูกพันของคำพิพากษาในคดีแพ่ง : กรณีศึกษาประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งมาตรา 145. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบัณฑิต สาขาวิชานิติศาสตร์ คณะนิติศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- [7] William Mack and William Benjamin Hale. (1918). *Corpus Juris*. New York: The American Law Book Co.,
- [8, 9] ธัชพงษ์ วงษ์เหรียญทอง. (2558). *การดำเนินคดีซ้ำ : ศึกษาผลคำพิพากษาศาลต่างประเทศต่อการฟ้องคดีอาญาในประเทศไทย*. การศึกษาตามหลักสูตรนิติศาสตรดุษฎีบัณฑิต, คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- [12, 14] พิมพ์มล วรรณะหทัย. *คดีแพ่งที่เกี่ยวข้องกับคดีอาญาตามมาตรา 46 : ศึกษากรณีศาลมีคำพิพากษาคดีส่วนอาญายกฟ้องด้วยเหตุยกประโยชน์แห่งข้อสงสัยแก่จำเลย*. ที่มา <https://grad.dpu.ac.th>. (สืบค้นเมื่อวันที่ 28 มิถุนายน 2565)
- [13] คณิต ณ นคร. (2561). *กฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา*. (พิมพ์ครั้งที่ 9). กรุงเทพฯ: วิญญูชน.
- [15] ปกป้อง ศรีสนิท. (2551). *ศาลที่พิจารณาคดีแพ่งจำต้องถือตามคำพิพากษาคดีอาญาเพียงใด*. วารสารนิติศาสตร์ 37, ฉบับที่ 2 (มิถุนายน).